

म. ग्रं. सं. ठाणे

विषय ॐ ३१०५

सं. नं. १२१०

१९५२

REFBK-0007847

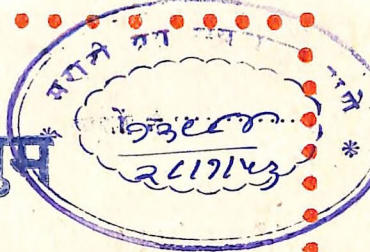
REFBK-0007847

मंडल

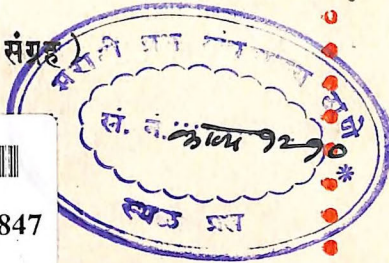
कविता:

ना. सी. फडके

रुमझुप

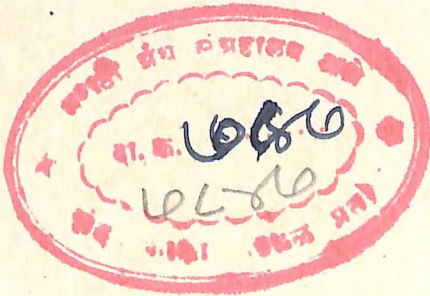
(कवितांचा संग्रह)

REFBK-0007847

REFBK-0007847

ना. सी. फडके

प्रथमावृत्ति १९५२]

[किंमत एक रुपया

प्रकाशक

पंडित अनंत कुळकर्णी

कुळकर्णी ग्रंथागार

१८६ शनवार, पुणे.

मुद्रक

वि. श्री. जोगळेकर

संजीवन मुद्रणालय,

६९३।३ बुधवार, पेठ, पुणे.

नृत्यांगनेस

तुझी धरणधारता अमित, ना तिला बंधनें.
परी वराने नूपुरें करिरी मान्य सीमा मनें.
कला-विलसनार्थ ही तव विनम्रता आगळी.
अतोच खुललो तिनें तनुमनोज्ञता कोंवळी. १

जिथें स्थल मिळावया काठिण रत्नभूषेस हो
अशा ललित कांतिच्या तव पदांवरी स्थान, हो,
अकल्पिताधि लाभतां स्तिमित नूपुरें जाहलीं,
स्वभावगत आपुली विसरलीं निनादावली. २

परी उद्युजे खोविशी काटिल शुभ्र शालू करें
तदा हलुब छुम्दिशीं पदिं निनादलीं नूपुरें;
जणूं सुपदपंकजें तरल वायुनें हाललीं
सहणून सुदित स्वना करित मंजु भृंगावली. ३

स्वभावज मुखावरी सतत हास्य जें शोभतें
तया त्यजुनि आणिलेंस उसनें गभीरत्व तें;
करी पटह "धीन्" निघे सुरव तंतुवाद्यांतुनी,
झणीं सरल टाकितां पदतलीं निघे "छुम्" ध्वनी ४
समेवसनि दूसरी सम पुन्हां अशां वर्तुलें
सुरेल तवल्यांतुनी निघत, तेधवां आपुलें
शुभांग, लय राखुनी, फिरविशी जिथेंच्या तिथें
स्वचापगुणता दिली जणूं तुला स्वयें मन्मथें. ५

कधीं पसरुनी कर अमविशी जरा अंगुली,
जणूं पिकसत्या नव्या नलिनिर्घां दलें लोंवलीं;
कधीं स्थिरविशी करां स्थनयुगांवरी टेकुनी,
कथा हलुंच पाहशी भुजलतागवाक्षांतुनी. ६

कधीं करतलां तशी कृशकटीतटीं ठेविशी,
अधोवदन होऊनी झुकुनि वांकशी, राहशी;
अती रुधिर दृष्य तें परि न आवडे लोचनां,
तयें लपविलें तुझ्या चिरसुरम्य चंद्रानना.

अनंतर हळू हळू पुढति येशी तालावरी
किती मृदुल टाकिशी निजपदें तदा भूवरी;
जणूं उपवनांतली सुरत जाइची वल्लरी
प्रदान करि मोजकां सुकुसुमें तृणाग्रांवरी. ८

पुढें ठरुनिया उभी, करित मंदशा नर्तना,
कितीक सुमुखावरी विविध दाविशी भावना.
क्रमें हसित, संभ्रम, स्तिमितता, रतिक्रीडना,
विराग, अनुरागहो, विरहिणी-मनोवेदना. ९

असे करुनि भाव तूं फिरविलें क्षणीं सन्मुखा,
जवें परततां ध्वनी करित छुम् छुछुम् सारखा,
पदें पुढति टाकिलीं परि कटाक्ष आम्हांकडे
विलोभमय, आर्जवी, तरल, तीक्ष्णसे वांकडे. १०

तदा खचित भासलीस विजलीच मेघांतली,
इथें क्षण तिथें क्षणीं चमकली, पुन्हा लोपली.
म्हणोत तुजला कुणी हरिणि भीतशी धांवतो,
न सार्थ, तव नेत्र ते हृदय सायकें भेदिती. ११

रिघोनि पाहिल्या स्थलीं, लय दुणावली कल्पुनी,
जवें करुनियां पदस्खलन नूपुरांच्या स्वनीं,
कितीक लयवर्तुलें, गणुनि त्यांत नाना परी,
सुनर्तालिस, छाळुळुम् रव भिने अम्हां अंतरीं. १२

तदा उभविलेंस जें ध्वनिवितान खालीं घरी
तयांत जणुं सांठली सकल विश्वकान्ती खरी;
अनंत रवमालिका उसळतांच वरच्या घरी,
अहा ! खचित वाटल्या सुरतरूसुमांच्या सरी. १३

सुनर्तनिं तुझ्या किती प्रकटल्या सुचित्रावली;
स्फुरेल बघुनी तयां सुमति चित्रकारांतली.
तुझे हळुच हालणें, ठुमकणें, उभें राहणें
स्मृतीवरि सुगाढसें चिर विलेखिलें लोचनं, १४

खरें तुजासि साजलें सुभग नाम तीचें जिणें
स्वदाससम जिंकिला कठिण तापसी नर्तनं.
रमोत पदपंकजें तव सदा कला-सेवनीं
मिळोत कमलावर प्रचुर मान्यताही जनीं. १५

रत्नाकर, सप्टेंबर १९२८

— स्मभुम —

ब्रह्मघोटाळा

तो आणि ती मिळून :-

लावुनी ओठ ओठाला
प्याल्यावर पहिला प्याला
लागली धुंद जीवाला
जाहला ब्रह्मघोटाळा !

तो :- उठल्यापासुनि भानावरतीं होतों मी कुठला ? १
दिवसाकाठीं कितीक केल्या चमत्कारमाला !
चहा वापरून केली दाढी, सावणपाणी प्यालों ! २
तेल सुगंधी बुटां लाविलें, पॉलिश केसांला !
रुमाल खाल्ला, पाव पेटिनें खिशांत खोवियला !
डाव्या पायां बूट, घातली चप्पल उजव्याला ! ३
सुटलों धांवत जावें म्हणुनी शिघ्र कचेरीला,
चर्चगेटची गाडी समजून गेलों ठाण्याला ! ४

तो आणि ती मिळून:- ब्रह्मघोटाळा !

(पहिल्या चार चरणांचा कोरस)

ती:- वेडे चाले असेच माझे सांगूं कोणाला ?
चहा भाजिला दिला, फोडणी खमंग आजीला ! ५
कुंकु घातलें डोळ्यामध्ये, काजळ गालाला,
आंवाड्यावर मालुनि गार्टर, वेणी पायाला ! ६
गाडी नेसुनि साडी केली, गेलें शाळेला
मुलें हुंगिलीं, फुलें शिकविलीं धरुनी हृदयाला ! ७
तास म्हणोनी वास घेतले वर्गावर्गाला
गणित राहिलें, करित राहिलें काव्यगायनाला ! ८

तो आणि ती मिळून:- ब्रह्मघोटाळा !

(पहिल्या चार चरणांचा कोरस)

‘ अंजलि ’ दीपावली १९५१

याला स्थानबद्ध करावें काय ?

शिकार

आधींच खोडकर वाळ कमी गुणांचें
स्कंधीं तशांत फुटले द्रुतपंखसाचे
कोणी धनुष्यहि दिल्लें न कुणास ठवें
चेष्टा करी मदन काय कितो पुसावें ? १

वृद्धासही करित कामुक येथ वेडा
कुब्जेस तेथ सुचवीत रतींत क्रीडा
दारिद्र्यपंकिं रुतल्या भलत्या नराला
रंभेस दावुनि करीत विचित्र लीला. २

छोटे अजाण अथवा बहुजाण मोठे
गांठून लोक न कळेचि कसे नि कोंठे
हा कामदेव करि विद्ध शरें तयांसी
हांसे पहा खदखदा वरती स्वतांशीं. ३

आं ? काय ? काय म्हटल तुम्हि कोपुनीया ?
“ खोड्याळ धाट कुटिला मदना अशा या—
घाली न कान पकडून कसेहि कोणी
वंदीत ? ” -छे ! करूं नका भलतीच वाणी. ४

[कारण]

बंधनीं प्रेमरश्नेच्या अनुरूप जनांतरे
कोण बांधील शैलीनें कामदेवाविना बरें ? ५

‘ शिकार ’ दिवाळी अंक १९४९

मधुर शल्य

पं. क्र.

५६६६६
शिवधुर शल्य*

सं. क्र. ३०५
१२१०

निळ्या शयन मंचकावरि वसूनि तारापती
करै जवळि ओढितां जलजुरांगना लाजती
वरी रुसालि भासली, परि मनांत आनंदली
उचंवळुनि दावि ती शतसुवीचि हास्यावली
निशासमयिं या अशा करित भाषणें गोडशां
समुद्रतटिं एकटीं निकटिं जेविं होतों उभीं
कितीक दिन दूरता बहुत यत्नतां राखिली
क्षणांत चळली नि मोहलहरीमधीं सोडिली
तुला जवळिं ओढिली, मृदुल हात तूझा करै
धरून म्हटलें तुला, परि न आठवे काय तें
तदा फिरविलास तूं सुमुखचंद्र चंद्राकडे
सुगंधमय नेटका अलकभार माझ्याकडे
तनू तनुस लागतां सुख मदंतरीं दाटलें
कितीक वचनांहि मीं प्रगट बोलुनी दाविलें
परी न बदलीस तूं वचन एकही, कोमले !
तुझ्या तनुवरील ते पुलक तेवढे बोलले !
नसे समजलें, तुला सुखद वेळ ती वाटली
मनांत अथवा तुझ्या मधुर रुष्टता जाहली
वसंत सरला तरी सुरभिभास जैसा वर्नीं
तशी मधुर शल्यशी उरलि हीच शंका मनीं

रत्नाकर, मार्च १९३०

खेळ संपल्यावर

सुरम्य सुमनें जिथें सुखविलास सत्संगती,
तशां निविडशीं वनें कुटिल नीति, भाषा, कृति,
अशा विषम संसृतीमधिं अनंत जीवांसवें
घडीभरहि क्रीडनास्तव तुवां मला सोडिलें ॥ १ ॥

कितीहि जगतांतल्या विविध गोड भोगांमधें
अजाण मन बावरें चपल गुंतलें, भाळलें
कितीहि अथवा कटू प्रखर दुःखशल्यामुळें
पुरें हृदय भंगलें, दलित जाहलें, पोळलें ॥ २ ॥

तरी दृढ मंदतरीं सतत पाहिजे जागली
विवेकमति कीं उभी निकटिं राहुनी माउली,
“घरीं चल” म्हणुनि तूं हळुंच हांक देशील ती
सरेल जाधिं माझिया नियत जी चो मिति । ३ ॥

तदा शिशु जसा निशासमयिं टाकुनी बाहुलीं
जवें अति धरावया पळत आइची अंगुली
तसें जगत सोडुनी हंसत धांवुनी सत्वरिं
करिण सुखशेज मी तव पुनीत अंकावरी ॥ ४ ॥

यशवन्त १९३०

गोड भेटास साधें उत्तर !

संक्रांतीच्या दिवशीं कमलकडून आलेल्या तिळगुळास व कवितेस परतभेट.

साध्या तिळांत मधु आशय साखरेचा ।

काव्यांतला विमल आशय भावनेचा ॥

सेवोनिया परम मोद मनास झाला ।

सांगावयास अपुरी शतशब्दमाला ॥ १ ॥

माझ्या ठायीं तिळभर नसें काव्यकौशल्यलीला ।

नाहीं ठावें चढविति कसे गोड कांटे तिळांला ॥

जें वाटावें तुज मधुगर्सें काय जावें कळेना ।

देतां प्रेमें रुचिर करुनी घेइ आशीर्वचांना ॥ २ ॥

१५-१-३५

सप्तपदी

साखि वल्लभे ! चल संगती ! वद्य पातली सुखपर्वणी !
असल्या क्षणां भय कां मनीं धरिते कुणी नवकामिनी ? ॥ १ ॥

किति थांबणें ? किति लाजणें ? मनिं ठेवणें कसलें भिणें ?
जनरूढिनें गति रोधणें ?—असल्या गुणें फसतें जिणें ! ॥ २ ॥

चल सोडुनी घरकूल हें, चल कुंपणें अवलंघुनी,
शतदंभ दे क्षणिं टाकुनी; सुख शोधुं ये विजनीं वनीं ! ॥ ३ ॥

विपिनांतलीं खगगायनें किति गोड ! तां चल ऐकुं ये;
गिरिकंदरीं हळुं वाहते सरिता, तिच्या जलें न्हाउं ये ! ॥ ४ ॥

शिखरावरी गिरिच्या अशा वजुनी बघूं कितिदां तरी
रविबिंब जे उधळीतसे नवरंग ते क्षितिजावरी ! ॥ ५ ॥

पडतां निशा गवतांवरी सुखशेज तो करुं साजरी
जरि शर्वरी तिमिरा वरी बघुं तारकागण, सुंदरी ! ॥ ६ ॥

विसरूं जगा, जगतांतली कपटस्तुती अवहेलना
घनकाननीं सहसंगमीं करुं धन्यसें निजजीवना ! ॥ ७ ॥

प्रतिभा, जुलै १९३५

निरोप

*

प्री. नं. १३२८८०

२७/१५

मैनाराणी ! दो घटकांनीं जाशिल रानीं परतोनी
जीवन-सरितेच्या तीरावर मला एकटा सोडोनी !
पळ पळ सरतो, मनिं ये भरतो, सांगुं कशी ती शब्दांनीं ?
प्रेमगांठ ही तुटतां तोडिल हृदय जणूं शतखड्गानीं ॥ १ ॥

माझ्या गांवा आलेस कोठुन स्वैर भरारी घेवोनी ?
आंगण भरुनी प्रेमकूजनै झालेस हृदयाची राणी !
जे सुख मजला ठाउक नव्हतें दिलेस प्याले भरभरुनी
धुंद नशेच्या हिंदोळ्यावर घेतां झोके अस्मानी ॥ २ ॥

सजविन पुढचें जीवन सारें या घटकेच्या स्मरणांनीं
प्रिय वचनांच्या रतिरंगाच्या स्मृती तरळतिल नित्य मनीं !
आर्त जिवाची साद शिलेची-माझी विरहाचीं गाणीं
वनीं-उपवनीं विहरत असशिल तेथें येतिल तव कानीं ॥ ३ ॥

गगनविहारी स्वैर पाखरूं तूं प्रतिमा स्वच्छंदाची !
रानफुलांचा वन्य गंध तूं ! तान खुली संगीताची !
उंच नभांतुनि भरारतांना किंवा तरुवर स्वस्थानीं
होतिल का तुज या भेटीच्या कधीं कुठें तरि आठवणी ? ॥ ४ ॥

मुग्ध सरळ तूं प्रेमळ साधो, चिंता वाटे, जा जपुनी !
मार्गावरती असतिल जाळीं वघ टाकियलीं धूर्तानीं !
दे आलिंगन, एकच चुंबन, अखेरच्या या अश्रूंनीं
भिजलीं हृदयें, एक जाहलीं ! जा वनराणी, परतोनी ॥ ५ ॥

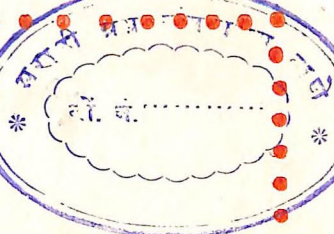
शंकार : १९४४

विरहिणी

['थार आकर हुवा मेमान बडी मुक्किलसे' या ओळीने जिचा प्रारंभ होतो ती 'कवाली' संगीतप्रेमी वाचकांच्या ऐकण्यांत बहुधा आली असेल, ही कवाली अत्यंत मधुर चालीवर रचण्यांत आलेली आहे, आणि प्रेमविव्हाल किशोरीच्या घरीं मोठ्या सायासानें तिचा प्रियकर तिच्या घरीं पाहुणा म्हणून आल्यावर तिच्या मनाची जी मधुर अवस्था साहित्यिकच व्हावी ती त्या कवालींत मोठ्या मार्मिकपणें सांगितली असल्यामुळें अर्थ व आलाप यांच्या सुंदर संगतीचें एक उत्कृष्ट उदाहरण म्हणून या कवालीकडे खाचित बोट दाखवितां येईल. संगीताच्या मराठीकरणाचा मी एक पुरस्कर्ता असल्यामुळें ही कवाली ऐकल्यापासून तिच्या चालीवर मराठींत प्रेमगीत रचण्याची मला इच्छा झाली. म्हणून ज्यांनीं मला ही कवाली ऐकविली त्या सौ. हिराबाई बडोदेकर यांच्यासाठीं मी एक मराठी प्रेमगीत तयार केलें. अर्थात् मूळ कवालीच्या चालीवर म्हटलें जाताना हें प्रेमगीत ऐकलें तरच त्याचा आनंद पूर्णांशानें घेतां येईल. परंतु ही कविता नुसती वाचली असतांही तिच्यांत जर थोडाफार काव्यगुण उतरला असेल तर वाचकांस ती संग्राह्य वाटेल अशा अपेक्षेनें ती त्यांस सादर करीत आहे.]

विरहिणी

प्रेमशर या हृदया लागे, करी घायाळ हा !
जाल भलती जखम ही झाली पहा जीवास या ! ध्रु०
पाहि बाई कशी या घाईच मनाची सगळी !
प्रीति गमली विखारी प्यारी सुरी जातां उरीं ॥ १ ॥
जोंवरी हा नव्हता ठाऊक गुलाबी चाळा
मुग्ध मिटली कलिका होतें बरी वेलीवरी ! ॥ २ ॥
मदज वारा शिवतां हृदयास फुलोरा आला,
रंग भरला निराळा, दुखवी वरचेवरी ॥ ३ ॥
भेट होतां लपुनी एकान्त सख्याची विपिनीं
देति घेती सुखाचे प्याले किती माझे धनी ! ॥ ४ ॥
टाकुनोया परि सखा जातांचि मला या विरहीं
ताय देती स्मृती त्या साहूँ कशा गे साजणीं ? ॥ ५ ॥

प्रतिभा १९३७

दीपोत्सव-गी

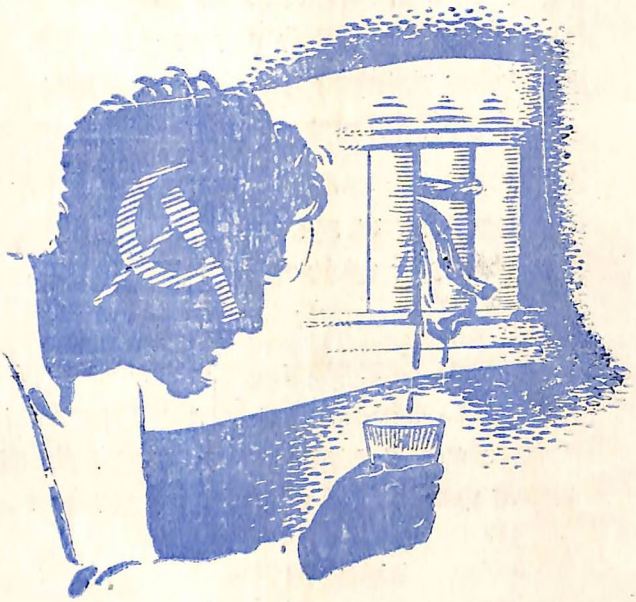
- रुमझम -

दीपोत्सव-गीत

तिमिर संपलें, दीप उजळले, दिशा घुंदल्या जयनादें
गुढ्या तोरणें ध्वजा तिरंगी नभीं नाचती आनंदें
मातृभूमिची भाग्यदेवता स्वातंत्र्याची शुभलक्ष्मी
आली ! उठली कोटिकंडगत 'जय हिंद' अशी ललकारी
रक्त शिपिलें, मरण कवळिलें नरवीरांनीं ललनांनीं
साधे मोती हिरे जवाहर ओघळले ते लाखांनीं
भूमातेच्या उदरीं राहुनि जंग लढविला मर्दानीं
प्रसन्न केली समररागिणी असुरमर्दिनी कल्याणी
संगर सरला, लंगर तुटला, मंगल दीपोत्सव आला
स्वतंत्रतेचा क्रान्ति-शान्तिचा झेंडा उंचा फडफडला
“ हिंदुस्थान हमारा हय् ”S सिंहनाद गगना भिडला
चडूंकडे झंकार निनादे “स्वतंत्र भारत जय बोला !”
झंकार नोव्हेंबर १९४५

गुहाळ

गुन्हाळ

- १ गेला होता, थकून शिणून,
गळून, दमून, भागून, फुटून,
उन्हाच्या चटक्याने
उंच आवाजांतल्या व्याख्यानां
  - २ रस्त्याच्या कडेला तटदुर्गांच्या छायेत
पाहिलें एक गुन्हाळ त्यानें
छोटें, पण शांत भरलेलें
ताज्या थंड रसाच्या वासानें
  - ३ शिरला आंत, बसला चिकट बांकड्यावर
घाम पुशीत लाल रुमालानें
“एक ग्लास द्या” म्हणाला
तहानलेल्या शुष्क कोरड्या कंठानें
  - ४ फेसाखालीं दडलेल्या सोनेरी रसाचा
लिंबू-आल्याच्या वासाचा
भरला पेला हातीं येतांच
त्यानें वर ओठांकडे नेला घाईनें
  - ५ तितक्यांत हृदयांतला खोल आवाज
ओरडला संतापानें
ऊस चरकांत पिळले जाताहेत बघ !
त्यांच्या “पिळणुकी”चा रस
पिणार तूं आपल्या जिभेनें ?
  - ६ ग्लास तसाच टाकून, पैसेहि न देतां
सटकला बाहेर त्वरेनें
तो लाल बावट्याचा छोटा पुढारी
गुलाम बनलेला क्रांतिरसाच्या शपथेनें.
- ‘अंकार’ दिवाळी अंक १९४९

चाहूल

मदनाची चाहूल पाऊल पहिलें

ऐकून हरखून अंतर झूलें ॥ ध्रु० ॥

आलासि सदनासी दर्शन घडलें

हृदयाचें मंदिर उजळून न्हालें

परि राया नवतीच्या लाजेनं भ्यालें

नाहीं मज माहीत प्रीतीचे चाळे ॥ १ ॥

घेऊन तव ध्यास व्याकूल झालें

सोडून विनयास तुज 'ये' म्हणालें

परि गांठ पडतांच विसरून गेलें

जे बोल ध्यानीं मनीं नित्य जपले ॥ २ ॥

चित्तांतले शब्द ओठांत विरले

हृदयांत राहून लाजून दडले

परि काय चतुरा तुला नाहिं दिसले

भावार्थ गालांवरि लाल फुलले ? ॥ ३ ॥

आकाशीं सोनेरी रंग उडाले

वेलीवेलींवरतीं फुलवंती डोले

वाप्याच्या लहरींवर सुमगंध खेले

हृदयांत थरथरले भाव निराळे ॥ ४ ॥

अंत नको पाहूं; जाणून सगळें

करपाश टाकीं गळा; बंध तुटले

काया अधीरावली, मान सरलें

तूं भृंग ! मी धुंद ! भर इष्क प्याले ! ॥ ५ ॥

संकार १९४४

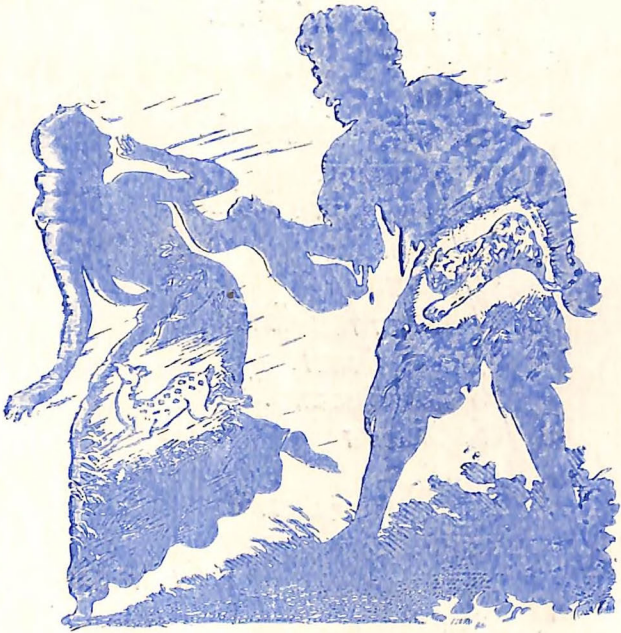
मढीं, अंडीं, आणि *पिले!

सं. क्र. 7290
१३ प्रत

- १ वरती
खालती
डावीकडे, उजवीकडे
पाहीन तिकडे
दिसतो एकच अखंड खेळ.
- २ भादव्याच्या
सरीतून
पडती काले कांटेरी सुरवंट
त्यांच्या मढ्यांतून
उठतीं पिवळीं सोनेरीं पांखरें.
- ३ अंगणांतल्या
खुराड्यांत
वाका खातां पिलें कोंवळीं
पुन्हां वसे कोंबडी
नव्या अंड्यांवर डौलानें
- ४ इस्पितळांतल्या
वाडांत
ऐकू येते घरघर अखेरची
मातेचा, त्याच वेळेस
नवा शब्द "टयंहां S" उठतो वाळाचा.
- ५ हें चाललें
कितीक वर्षें कितीक युगें
मढीं, अंडीं, पिलें—
असा अखंड खेळ चालूं आहे.
कोणाचा ? कोणाचा ? कोणाचा ?

‘झंकार’ दिवाळी अंक १९४९

शिकार

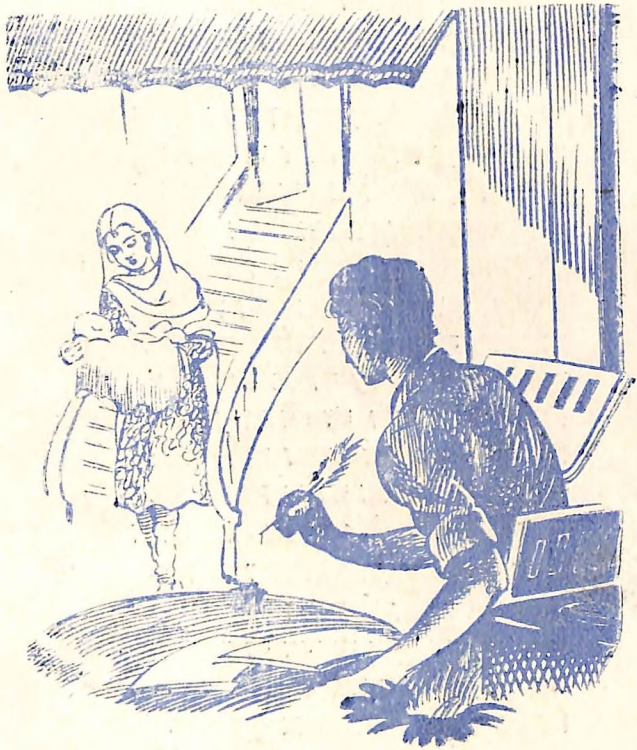

शाला स्थानबद्ध करावयाचे कार्य

- मधुर-हासितरूपी पाश हे टाकुनीया
नयनखरशरांच्या मालिका फेकुनी या
बहुविध मृगया ही माझिया अंतराची
करिले, परि नजे कां व्याधता व्यर्थ तूझी ? १
- हरिण काठिण फांसा पाहुनी भीतिभावे
द्रुतगति वारि, व्याधापासुनी दूर धांवे
उरिं शरहत होतां घे उडी एक वेडी
विकल गलित होई, वापुडा जीव सोडी. २
- उलट, हृदय माझे तझिया हास्यपाशें
वारि धृति, निकटीं घे झेंप आणीक वेगें
तव नयनशरांनीं धोटता त्यास आली,
मम हृदयमृगाची रीति सारी निराळी. ३
- पुनरपि, त्यजिलासी एक केवी विचार ?
वारिलिल मृगयार्थीं साधनें फोल फार.
हासित-विलसनें हीं दृष्टेचें तीर तेंही
विपरित-परिणामीं आयुधें नाहि कां हीं ? ४
- वितरिसि मजसाठीं नेटकां हास्यजालें
कटिल, परि तयांचें कार्य होतें निराळें.
स्थिति उघड तयांनीं होतसे मात्र साची
प्रणय विवश तूझ्या गुंतलेल्या मनाची. ५
- तरल नयन तेही वंचुनीया स्वभावे
स्फुट करिते तुला जें गुप्त वाटें असावें,
मजवारि धरिलेंही प्रेम उन्मादलेलें
विकलित तुज त्यानें धावें पूर्ण केलें. ६

‘ शंकार ’ दिवाळी अंक १९४९

हो पुढें ! हांस

हो पुढें ! हांस

1948

- १ निवंधांच्या वहांतून
तांबड्या पेन्सिलीच्या रेघा
ओढीत बसलों होतो, तोंच-
- २ टांग्यांचीं चाकें
वाजलीं खाडखाड
अरुंद गल्लीच्या दगडांधोंड्यांवर
- ३ मनांत आलें ही माझी
“सौ.” च आली खास माहेराहून
दोन महिन्यांच्या विरहानंतर
- ४ फोंकिल्या वह्या दूर
धांवलों जिन्यावरून
गांठलें दार, पाहिलें ताणून डोळे.
- ५ पिवळ्या पिवळ्या अंगाची
काजळाच्या रेघा डोळ्यांत
अशी एक स्त्री उतरली खालीं
- ६ दुपट्यामध्ये गुंडाळलेलें
होतें कांहींसे तिच्या हातीं
त्यांत दिसलें चिमणें तोंड काळसर लाल
- ७ मन म्हणालें, होच तुझी
एके काळची प्रेयसी
आणि हें तुझें कर्म !
हो पुढें ! हो पुढें ! हांस जरास्त !

केरटोपल्या शिंदावाद !

[नवकाव्याची क्षमा न मागतां—]

हें युग आहे जाहिरातबाजांचें, ढोलवडव्यांचें,
आपला मोठेपणा उंचावरून कोकलून सांगण्याचें,
म्हणून होतात परिषदा, सत्कारसभा, संमेलनें
मोर्चे, ठराव, घोषणा निषेध, तुफानी भाषणे.

हें ओळखून अशी भरली एक प्रचंड परिषद.
कुठें कोण जाणें, कोठल्या शहरां, कोणत्या 'हॉलां'
पण भरली खरी, आणि गाजलीही !

कुणाची ? कुणाची ?-सांगतां. एका !

'वेस्ट पेपर वास्केटांचो' !

साऱ्या संपादकांच्या मेजांखालती
जिभेवांचूनवीं उघडों तोडें वासून पुरतीं
युगानुयुगे ज्या मुकाट वसल्या

भक्षीत, गिळीत नाकारून टाकलेलें ' पांढऱ्यावरचें काळें'

एके दिवशीं आली घृणा या अखंड भक्षणाची

त्यांना वाटलें घडिभर थांबवावी ही गुलामी

अन् उठावें, सांगावें आंधळ्या कृतघ्न जगाला

केवढी थोर साहित्यसेवा-जीवनसेवा-! आपण करतां तें !

उठल्या संपादकांच्या पायांखालच्या या बुरुडी सेविका

झाल्या जमा एका ' हॉलां'त नव्या निश्चयानें

देशाच्या कानाकोपऱ्यांतून, जवळून लांबून दिशादिशांनीं

आल्या टांगा टाकीत, नाचत, गर्जत 'केरटोपल्या शिंदावाद !'

अध्यक्षस्थानीं वसली चढून एक बुढी जीर्ण टोपली
जिनें पाहिल्या होत्या तनि संपादकांच्या एकसष्ट्या!
झालीं भाषणें, झाले ठराव शा. प्र. छाप हंशा टाळ्यांसकट
सान्या ठरावांचा आशय पुसाल तर होता एकच

“ ध्यानीं ध्या लेखकांनो, वाचकानो साहित्याच्या
पाइकानो,

आम्ही “ वे. पे. वा. ” नसतों तर केवढा प्रलय झाला
असता साहित्यांत ?

जें नव्हतें लायकीचें त्याचा लोंढा सुटला असता मोकटाट !

अन् गेलें असतें तुमच्या पोटांत गंगेवरोवर हेंही

नागझरीचें पाणी !

पण आम्ही तें तयानुतपें भाडिलें, गिळिलें, पांचविलें
काळाच्या उदरांत, आणि ठेविलें लायक तेवढें बाकी

हलाहल पत्रविणाऱ्या नीलकंठाच्या आहोंत

आम्ही योग्यतेच्या

संमेलनांत मानाचा पाहेला मुजरा आमचा हें ठेवा ध्यानीं

आणि एका एक दसलाखाची गोष्ट, साहित्यिकांनो,

संपादकांनो,

आणखी ध्या आमची सेवा. आणखी भरा आमचीं तोडे,

टाका आमच्या घशांत आणखी तुमचे लिहिलेले कागद

कारण, असेल भ्रम तुम्हांला, पण दुसरी नाहीं

लायकी त्यांची !”

— रमजूम —

फडके वाडमय आम्ही प्रकाशित केलेले

१ मंथन	किंमत चार रुपये
२ झंझावात	” पांच ”
३ जेहलम	” सहा ”
४ अभ्यंगस्नान	” तीन ”
५ कमलपत्रें	” ” ”
६ मैफल	” ” ”
७ हसूं आणि आंसू	” पांच ”
८ बस नंबर वारा (हिंदी)	” दोन ”
९ उद्धार	” साडे सात ”
१० माझा धर्म	” सव्वा तीन ”

कुलकर्णी ग्रंथागार, पुणे २

श्याडडडी कथल-कलदडडडडडी डुरकलडडडी

कलदडडडी	रु.	कथलसंडुरह	रु.
१ ठलगळ : वल. वल. डुकील	ॡ	१ गुड सुडत वल. वल. डुकील	२
२ डेहलडड : नल. सी. डडके	ॢ	२ अडुडडगसुनलन :	
३ हंडु आणल आंसु :		नल. सी. डडके	३
नल. सी. डडके	ॣ	३ गुलडुहर : शलंतल ड. शेळके	३
ॡ रेशडलडुडल गलंठी :		ॡ डुवलदशी : डल. वल. डुशी	२।
दतु रडुनलथ कवुठेकर	ॡ	ॣ सलवरकरलडुडल गुुषुी :	
ॣ अडुरल डलव		वल. दल. सलवरकर	ॡ
दतु रडुनलथ कवुठेकर	ॡ	ॢ डुळ : ड. गु. डुशी	२
ॢ वलडुशुतुी डुडुतु :		ॣ डलहर : अरवलद गुखले	३
शलंतल ड. शेळके	ॣ	ॢ देणु देवलडुडु : डनडुहन	३
ॣ डुकलडुडु : दतु डलदुकर	१॥	ॣ डुलवलुी :	
ॢ डललकंस :		वल. वल. शलरवलडकर	२
गुडुडुनलथ तळवलकर	३॥	१० वलखुरलेलु डुतुीी :	
ॣ डुकंस : गं. डल. नलरंतर	२॥	सु. शलंतल डलडखुलकर	२
१० डुडुडुडु वलरल :		११ दलवलळसण :	
लीलल देशडुख	ॣ	वल. वल. डुकील	२
११ आशेडे कलरण :		१२ लडलेलल अुघ :	
डुरल. वल. डल. डलठक	२॥	ग. दल. डलडगुुळकर	२
१२ डडलल : गु. नु. दलंडुकर	३	१३ डुुरडलसुडु : अनंत कलणुकर	२।
१३ डर : वडंत कलनेडकर	३	१ॡ डलठी : नल. सी. डडके	२॥
१ॡ उदुदलर : नल. सी. डडके	ॣ॥		
१ॣ खेळुणुी : " "	ॣ		

दा. क्र.

५६५५

वाङ्मयप्रेमी वाचकांसाठीं—

आमची कायम ग्राहक-योजना

- (१) रु. ३०० देऊन 'कुलकर्णी ग्रंथागारचे' कायम ग्राहक व्हा.
- (२) आजपर्यंत प्रसिद्ध झालेली व पुढे प्रसिद्ध होणारी ललित साहित्य प्रकाशनाचीं सर्व पुस्तके कायम ग्राहकांस वंशपरंपरा विनामूल्य मिळतील.
- (३) रु. ३०० दर्शनी किंमतीचीं पुस्तके कायम ग्राहकांस देण्यापूर्वी संस्था बंद झाली तर दिलेल्या पुस्तकांची दर्शनी किंमत वजा करून उरलेली रकम परत केली जाईल.

विशेष खुलाशासाठीं आजच पत्र लिहा.

कुलकर्णी ग्रंथागार, १८६ शनिवार, पुणे २.

REFBK-0007847

REFBK-0007847